

Tavaszi zsongás és megrészegültség

Szubjektív sorok a költészet napja ürügyén

„Kell ez nagyon, igen nagyon,
napkeleten, napnyugaton -”

(József Attila Kertész leszek)

József Attila volt a titkos testvérem Szabadka külvárosában, ahol az ablakunk fölött húztak el a vonatok, a töltésen. A gázgyár és az emberi lepusztultság számomra elviselhetetlen bűzében éltünk.

Tudtam, innen el kell menekülni - ehhez kellett a szabadkai gimnázium, az értelem, a szellem szabadsága, a költészet és irodalom.

Kidobott, lyukas fazékban sárga pitypang virított és mindenütt a szívós, kiirthatatlan ecetfa, amiről sokkal később tudtam meg, hogy a pálmák családjába tartozik...

A szépség koldusai voltunk. Vagyunk?

Ezek a régi emlékek most, József Attila születésnapján, április 11-én, a költészet napján bukkantak elő.

Döbenten teszem fel a kérdést: milyen az a pedagógus, aki a költészet lélekerősítő erejét, szépségét megvonja a fiataloktól azzal, hogy nem kell kívülről, fejből verset tanulni? Pedig egy életen át mennyit segít egy-egy régen bevéssett sor! (A memorizálás az agysejteket nem terheli, inkább serkenti.)

A Maradj talpon! c. népszerű tévéműsorban egyetemet (!) végzett fiatalok nem tudták befejezni Arany János verssorát: „Csendesén kérődzik, igen jámbor fajta, pedig éhes borja...”

Belepottyantak a sülyesztőbe. Megnyílt a föld alattuk. Jogosan.

Talán úgy gondolják, elég mindent betáplálni a komputerbe, a fej maradhat üres. Meg a lélek is. Amit aztán alkohollal meg droggal töltenek ki.

De térjünk vissza a költészet napjához.

A Duna TV kitett magáért, lubickolhattunk a szebbnél szebb műsorokban. Az Énekelt versek címszó alatt Sebő Ferenc egy hazai, 1993-as felvételét mutatták be. Egy tanya gangján egyszál

gitárral, a lazán összegyűlt közönségnek az előadóművész a népdallal kezdte, kitért Weöres Sándor úgynevezett gyermekverseire, amelyek talán inkább a felnőttekhez íródtak. Sorra vette Nagy Lászlót, Petőfit, József Attilát. Jó volt újra látni Petőfi Sándor: A helység kalapácsa c. satirikus játékát, Zsurzs Éva rendezésében, Gábor Miklóssal, Major Tamással, Garas Dezsővel. Ezt a zseniális, lánglelkű „gyermeket” nálunk a tudorok lefitymálják. Az egyik könyvtárosnőnk, a Magyar Tanszék növendéke, a neve hallatán félrehúzta a száját: anyám tyúkja! Előkeresem Ady Endre: Petőfi nem alkuszik c. szenvedélyes írását. Olyan igazságokat mond ki 1911-ben, amelyek ma is érvényesek. „Jobban, egyre jobban szeretem, bússabb és irigyebben e darabos, e vad, e mennyeien nagyságos suhancot (...) Nem csodálom, hogy Jókai is csak akkor szeretett bele, amikor már nem volt az útjában s nem kellett félnie tőle. Még kevésbé csodálom, hogy a Herczeg Ferenc-féle srófós eszű, kisképzelt svábok csak szavalni tudnak róla, de rosszul. (...) Szégyelljétek magatokat halottak, élők, falánk senkik, kik írtatok Petőfiről eddig, de szeretni igazán nem tudtátok.”

Az újdonság meglepetésével hatott a Por és Istenpor vagyunk c. válogatás, ahol József Attila Istennel perlekedő verseit hallhattuk. Ezeket a szocializmusban gondosan elrejtették, mert nem illettek bele a proletár költőről alkotott képbe. Azt, hogy a Kommunista Pártból kirúgták, nem kötötték a jónép orrára.

És vajon itt, a saját környezetünkben mi történt azon a napon? Zenta, Szabadka, Újvidék és a kisebb települések is ünnepi díszbe öltöztették a lelküket. A média úgyszintén megemlékezett a neves napról.

A kivétel Magyarokanizsa volt. Itt néma csönd honolt aznap. Az Ozoray Árpád Magyar Művelődési Egyesületben sem volt semmi, pedig ennek keretében léteznek amatőr színjátszók, népdalkórus stb. A József Attila Könyvtár sem ünnepelte névadóját. Az új igazgató, úgy látszik, ezt nem tartotta fontosnak. Hacsak nem számítjuk ide dr. Hódi Sándor másnapi könyvbemutatóját. A szerző két kötete volt a téma: a *Szívügyeink* és a *Miért hazudnak a politikusok?*

Ilyen eredménnyel jár a gyakorlatban az egypárturalom. Aki a gittegyületben nem sorakozik fel, azt kiiktatják és a kontraszelekció szellemében csak a simulékonyak boldogulnak. A szuverén agy és gondolkodás eltiprandó. Gondoljunk bele, micsoda méltatlan, alantas kutyakomédiává vált a délvidéki református egyház püspökválasztása! Utólagos információ szerint: bekavart a legnagyobb és legerősebb itteni magyar párt. Újfent és már megint és minden szinten. De hála Istennek, meg a sajtónak, amely nyilvánosságra hozta a történéseket, a nyakas reformátusok gyülekezeti szavazatai érvényesültek, amint azt az egyház szabályai előírják. Így lett az új püspök mégiscsak bánsági.

Lám, a hit és a lélek dolgaiba is belekontárkodik a politika, nem elégszik meg a kultúra irányításával.

József Attila figyelmeztet:

„Emberek, nem vadak -
elmék vagyunk! Szívünk míg vágyat érlel,
nem kartoték-adat.”

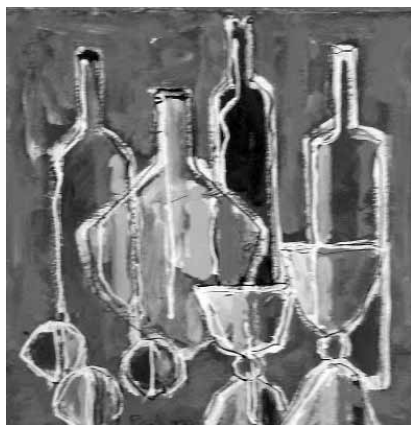
(Levegőt!)

Az írók, költők társadalombeli szerepéről, fontosságáról vajon mit gondol a kassai polgár, Márai Sándor? A Föld, föld!... című emlékezéseiben írja: „A költők voltak azok, akik a legelőből hazát csináltak. Mindig a költők csinálnak hazát a legelőből. (...) Ezért, sürgősen írni kellett, betűkkel. Ezért írt a »bajuszos« Berzsenyi, a meghatóan Don Quijote-szerű Kazinczy »az álruhás forradalmár«, Arany. Vagy a pipázó, hasas és bájos Heltai Jenő. Vagy a légszomjasan sípoló-hörgő, lázas-zseniális Babits. Vagy a gügyögő Szép Ernő. A gauguines ornamentikába menekülő József Attila. (...) A Felvidéken és Erdélyben, az elszakított országrészekben élt egy értelmiség, melynek számára - a trianoni évtizedekben, kisebbségi sorsban - a jó magyar könyv életigény volt.”

Legszívesebben idemácsolnám az egész kötetet. De hát ez lehetetlen.

Az önismeret nem könnyű - hosszan tartó folyamat. Ebben segítenek ők, mert felteszik a legfontosabb kérdéseket: mint az élet értelme, a halál elkerülhetetlensége, a szépség, a fantázia, a humor gyógyító ereje - hacsak nem „szöveget” írnak, a szavak értelmetlen zagyválását. Parti Nagy Lajos, a vezérük maga mondja, hogy ők az „átírók”. De szerencsére már kimentek a divatból. Új idők jöttek. Ki kell mondani a „rettenetet”, hogy begyógyuljanak a sebek, mint József Attila tette, vagy a nagy mesemondók, a székeley írók. Ez kell a nemzeti önismerethez is.

Mindennek az ellentéte a kispolgár és a rossz irodalom, amely hazudik önmagának is, meg másoknak is. Ez a giccs. Az ízlésnélküliséget, esztétikai, szellemi igénytelenséget kiszolgáló szennyirodalom teljességgel elárasztotta a könyvpiacot. A zenéről nem is beszélve.

Csendélet,
Budapest-Csepel
Szent József Otthon

Keresztúton, Róma, Szent István Ház